

3. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 05.09.2025).

4. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 05.09.2025).

5. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.09.2025).

РІЖНЯК Ренат

завідувач кафедри загальноправових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор історичних наук, професор

ПАСІЧНИК Наталя

старший науковий співробітник секретаріату Вченої ради Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор історичних наук, професор

СНІСАРЕНКО Ірина

доцент кафедри мовної підготовки, Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент

ВИКЛИКИ ВІЙНИ ДЛЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Російсько-українська війна – це не лише військове або політичне зіткнення, а й протистояння різних історичних, культурних і правових наративів, усвідомлення яких важливе для розуміння особливостей цієї війни. Науковці часто використовують словосполучення «війна ідентичностей», які є принципово відмінними у російської федерації та в Україні. Росія відстоює і нав'язує іншим власну імперську модель розвитку та утримання України в сфері свого впливу [1, с. 158 – 159]. Україна захищає свій суверенітет, національну ідентичність, територіальну цілісність і Європейську інтеграцію, яка для багатьох українців виступає символом демократії, економічного зростання, прав людини. Демократичною цінністю виступає і гендерна рівність, котра є не результатом, а умовою ефективного розвитку сучасного суспільства.

У гендерних наукових розвідках війни та безпеки дослідники відзначають взаємозв'язок війни, мілітаризації та патріархатності, висновуючи поглиблення гендерної нерівності під час війни [2, с. 197 – 198], відзначаючи адаптивні зміни правового базису в умовах воєнного стану [3], багатофакторний вплив війни на

українське суспільство та громадян України [4], адаптуючи гендерні індекси на субнаціональний рівень [5; 6]. Війни впливають на гендерні відносини та гендерну політику, на структуру економіки та зайнятість, на сімейні стосунки, на поширені в українському суспільстві уявлення про фемінність і маскуліність тощо. Але, ступінь впливу війни на гендерну рівність під час воєнного стану і після закінчення війни потребують подальшого ґрунтовного вивчення, оскільки Україна ввійшла в повномасштабну війну зі сталими державними політиками гендерної рівності, активною просвітницькою роботою з гендерної проблематики в різних сферах, позитивною динамікою у скороченні гендерних розривів, розвиненим феміністичним рухом.

Стисло окреслимо актуальність вивчення гендерних аспектів війни та деякі виклики для гендерної рівності, зумовлені воєнним станом. Актуальність досліджень гендерованості війни потрібна:

- для цілісного уявлення про війну та її наслідки для людей різної статі, віку, майнового стану, професійної належності, місця проживання, гендерної ідентичності;
- для протидії поширення гендерних стереотипів під час війни;
- для підвищення ефективності реалізації різноманітних соціально-гуманітарних програм;
- для розуміння того, що сексуальне насильство – це світова проблема прав людини, воєнний злочин і геноцид.

Розвідки гендерованості війни сприяють формуванню багатовимірного погляду на конфлікт, доповнюючи офіційні звіти та аналітику людським виміром війни, що допомагає зрозуміти, як війна трансформує життя людей, розкриває їхню стійкість та прагнення до виживання. Документуючи їхні історії та свідчення, ми формуємо національну пам'ять та історію нашої держави.

Незавершений характер війни створює значні обмеження щодо аналізу й прогнозування викликів щодо трансформації гендерних відносин. Масштаби демографічних, структурних змін, гендерні виміри стану економічно активного населення, динаміку доходів, гендерні розриви в оплаті праці та розподілі посад важко оцінити через обмеженість (або відсутність) даних державної статистики. Проте результати різноманітних національних і міжнародних досліджень засвідчують трансформацію гендерних відносин структурного рівня в умовах війни, таких як: зміни на ринку праці, зменшення поширеності гендерних фахових стереотипів, зростання чисельності жінок у галузях безпеки та оборони, зниження реальних доходів жінок у високо фемінізованих сферах, зміни у структурі сім'ї та сімейних відносинах та ін. Спостерігаються виклики щодо гендерної рівності у сфері прийняття суспільно-політичних рішень: з одного боку підвищилася активність жінок при прийнятті рішень (волонтерство, управління ресурсами територіальних громад), а з іншого – централізована влада військових адміністрацій реалізується переважно чоловіками.

Таким чином, в умовах сучасних викликів, спричинених війною, відбувається трансформація гендерних відносин структурного рівня, проте чітка поляризація гендерних ролей не прослідковується.

Список використаних джерел:

1. Орлова Т. В. Гендерні аспекти російської агресії проти України. *Проблеми всесвітньої історії*. 2017. № 1 (3). С.158 – 165.
2. Українське суспільство в умовах війни. Рік 2024: Колективна монографія / За ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, член.-кор. НАН України, д. соц. н. С. Дембіцького. Київ : Інститут соціології НАН України, 2024. 450 с.
3. Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни : монографія / за ред. О. О. Рафальського, О. М. Майбороди. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 672 с.
4. Вовк С. О., Бадер А. В. Багатофакторний вплив війни на українське суспільство та громадян України: системний аналіз політичних, соціальних, психологічних і економічних складових. *Науковий журнал «Політикус»*. 2024. Вип. 4. С. 30 – 37.
5. Акбаш К. С., Пасічник Н. О., Ріжняк Р. Я. Статистичний аналіз індексу гендерної нерівності за регіонами України. *Статистика України*. 2024. № 1. 32 – 46.
6. Гендерні виміри України: адаптація гендерних індексів на субнаціональний рівень : монографія / К. С. Акбаш, Н. О. Пасічник, Р. Я. Ріжняк. Кропивницький : «КОД», 2025. 306 с.

СНІЖКО Софія

курсантка факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ДРОБЕНКО Діна

викладач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Гендерна рівність є фундаментальною цінністю демократичного суспільства, яка водночас має безпосередній вплив на рівень стійкості держави та її здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам [1]. В умовах війни це питання виходить на перший план, оскільки забезпечення рівних прав і